

Posudek na magisterskou práci

Pavol Sočuvka:

Teologie a humor v eposu Pamětná tragoedia Augustina Doležala

EKDD FHS UK, září 2017

Vypracovala oponentka práce: doc. Lucie Doležalová, PhD

Předložená práce **splňuje nároky kladené na magisterskou práci**, přestože je spíše slabá. Lze pochválit, že student zde představuje výsledky samostatného výzkumu jinak přehlíženého primárního pramene, kterému očividně věnoval skutečně hodně času a energie. Jinak je zde ale mnoho problémů.

1. Téma, metoda, celkový charakter práce

Téma práce je velmi zajímavé, pramen málo probádaný, otázka komických prvků v něm podnětná. Obsah práce ale neodpovídá názvu, místo deklarované *teologie a humoru* se práce zabývá *komikou*. Je obecně velmi obtížné analyzovat, proč je nějaké dílo humorné. V tomto případě je však samotný text *Tragoedia* často přesvědčivější, než předložená analýza. Ta si jako teoretický základ zvolila několik děl, nevysvětlila ale, proč volí právě ta a ne jiná, a v některých případech jde o volbu velmi zarážející. V důsledku tohoto chatrného základu je pak analytická část nesoustavná. Přináší sice mnoho zajímavých postřehů a myšlenek, bylo by ale dobré promyslet je hlouběji a lépe ukotvit v dobovém kontextu. Jako celek je text sice čtivý, obsahuje ale také řadu nesmyslných vět, nesouvisejících a protichůdných tvrzení. Se sekundární literaturou se zde zachází nedůsledně.

2. Úvodní část

Po obecném úvodu student krátce a lehce zmateně představuje autora (2.1, není např. zcela jasné, kolik děl vlastně napsal, student píše: „Literárnu inšpiráciu nevyužil veľakrát. Okrem záľuby vo veršovaní sú známe sú iba dve jeho diela... Vieme taktiež o jeho časopiseckej činnosti, napr. o fantastickej poviedke *Očarená veža*“). Poté řadí kapitolku o národním hnutí (2.2), kterému se ovšem Doležal zřejmě vyhnul, není však zcela jasné proč (teze nabídnutá v závěru kapitolky, že to mohlo souviset s jeho konfesí, není rozpracována). Autor je dále, v nevhodně nazvané kapitolce „Časové určení“ (2.3) řazen mezi baroko a osvícenství. Jednotlivá období ani aspekty ale nejsou vůbec definovány – tyto kapitolky by měly být buď detailněji rozpracovány a přesvědčivěji vyargumentovány, nebo prostě shrnuty do jednoho odstavce s odkazem na literaturu. (Přimlouvala bych se spíš za druhé řešení, nezdá se, že by student dál s tímto zařazením pracoval a navazoval na ně.)

V rámci žánrového zařazení (2.4.1) se také objevují podivná tvrzení, např.: „Obsahom je to dialogizovaný traktát.“ (s. 12) Zároveň student dílo nazývá biblickým eposem, který ale definuje dost překvapivě takto: „tzn. žáner, ktorý si berie už existujúce udalosti (v zmysle existujúce v Biblii) a pridáva k nim vymyslené okolnosti“ (s. 12). Student zmiňuje, že sám autor ve své předmluvě nazývá dílo románem. Nakonec se ale student rozhoduje: „vo výsledku je presné označiť *Tragoediu* za apologetické teologické dielo, ktoré nedodržiava pravidlá básnického umenia“ (s. 12), o tom, jaká pravidla dílo nedodrжуje, se ale nedozvídáme nic. V tomto ohledu myslím mohlo být více prostoru věnováno autorově předmluvě k *Tragoedii*, v níž Doležal velmi podrobně obhajuje použití fiktivních detailů a okolností.

Kapitolka 2.4.2 „Podobnosti – dielo v kontexte svetovej literatúry“ je pouze nahozená. Co se týče možných paralel textu, student se blíže nezabývá Komenským ani Miltonem, což je asi obhajitelné tím, že tyto paralely již vyzdvihli badatelé před ním. Nicméně je myslím škoda, že nehledal další paralely, zejména mezi apokryfy, dalšími převyprávěními prvních kapitol Bible a také např. katechismy dané doby.

Teoretické uchopení pojmu komika (2.5) působí náhodně díky kuriozní volbě sekundární literatury. Chybí zde jakýkoli pramen zabývající se podrobně komikou v 18. a 19. století, místo toho je použit Curtius a je mu zcela absurdně vytýkáno, že se zabývá středověkem („Našťastie sa postupne časovo približuje obdobiu, ktoré je pre nás relevantné.“ s. 19). Na místě je jistě použití Bachtina, bylo by ale vhodné doplnit jej o kritickou recepci jeho smíchové a karnevalové kultury – přeci jen toho po Bachtinovi bylo sepsáno opravdu hodně. Kapitolka zmíní řadu relevantních pojmů, ale nevytvoří systém, který by mohl být využit v následné analýze, proto je i ta zmatená a neukotvená.

3. Analýza textu

Student představuje textovou analýzu takto: „V praxickej časti sa budeme venovať výkladu úryvkov, ktoré sme zhromaždili a budeme na ne nahliadať optikou komiky“ – takto to vypadá, jako by nejdřív shromáždil úryvky a pak je analyzoval, přestože zřejmě postupoval spíš tak, že přečetl celé dílo, vybral relevantní motivy a ty pak analyzuje s použitím relevantních úryvků textu. Protože si v teoretické části nevytvořil jasnou koncepci, je tato část poměrně roztříštěná a nezorganizovaná, mnoho aspektů se opakuje na různých místech, i když mohly být sdruženy. Nejčastěji se tak opakují nejrůznější motivy reality venkova konce 18. století (proč není např. víno zařazeno pod tělesnost – pití? Proč je tolik prostoru věnováno kordu, když jde o typickou aktualizaci všudypřítomnou v tomto díle?).

Celá řada motivů by si zasloužila podrobnější prozkoumání s ohledem na Doležalovy možné zdroje. Mohla být např. část o lidech na Měsíci a na planetách inspirována Immanuelem Kantem? Jiné motivy mají zcela jistě svůj zdroj v apokryfní literatuře, např. představa oltáře uprostřed ráje. Student s žádnými relevantními zdroji nepracuje, odkazuje pouze obecně na „tradici“, případně obecně na dílo *Legenda aurea* atd. Škoda, že student neprobádal tuto tradici detailněji a nepokusil se určit, co mohlo být Doležalovým přímým zdrojem.

V žádném případě by neměly údiv vzbuzovat typologické anachronismy, které jsou všudypřítomné v tomto typu literatury již od středověku. Bylo by také výborné, kdyby se student zamyslel na tím, jaké typické komické prvky v díle chybí.

Nicméně je tato část skutečně zajímavá a nová.

4. Příloha

Příloha představuje předmět analýzy této práce, a jako taková měla být připravena s mnohem větší péčí. Přepsat celé dílo z tisku z konce 18. století muselo dát studentovi spoustu práce. Dopustil se ale mnoha chyb a příloha je tak v této podobě nevyužitelná. Student píše: „Ide o transliteráciu, teda prepis so zachovaním všetkých jazykových zvláštností.“ O transliteraci ale v žádném případě nejde, student provedl řadu změn. Jde např. o w = v, j = i, g = j, ss = š. Dále student zcela nedůsledně mění y na i, a dopouští se mnoha chyb (a také nesmírného množství překlepů). Např. hned na druhé straně je *planý* a *plané* místo *psaný* a *psané*. Pokud se student už rozhodl do textu zasahovat, bylo by vhodné, aby se seznámil se zásadami transkripce a zvážil také jiné změny (např. rozdělování slov (*psalli*), ů = u, au = u atp.). V každém případě je nezbytné, aby v úvodu k přepisu přesně popsal, jak se jeho text liší od tisku, a aby všechna pravidla, která si určí, skutečně dodržoval v celém textu. S ohledem na význam tohoto textu pro

dějiny slovenského jazyka je také samozřejmě možné (a snad i žádoucí) předložit raději transliteraci, pak by to ale měla být skutečná transliterace.

Student vynechal nejen celý název z první strany tisku (alespoň ve své práci ho zmiňuje), ale také poměrně dlouhý latinský odstavec z předmluvy a výsledek tak nedává smysl (3. strana přílohy).

Bylo by samozřejmě nad rámec magisterské práce dohledat a určit zdroje textu, přesto to považuji za součást nezbytných příprav vlastní analýzy. Kdybych byla studentem, vybrala bych si spíše jen menší část díla a tu bych připravila pečlivě, než abych předložila celé dílo v chybné a zmatené podobě.

5. Závěry

Student ani zdaleka nevyčerpal možnosti analýzy tohoto díla, zejména ve vztahu k jeho zdrojům (biblická apokryfa, filozofie 18. století atp.) a kontextům (katecheze 18. století, biblická převyprávění, epická biblická poezie atp.), přesto stanovuje cíle pro následující bádání takto: „Tým by malo byť najmä zaoberanie sa literárnou komikou ako takou. Boli by to odpovede na otázku, „čo“ čitateľovi vlastne príde komické, nezávisle na jeho kultúrnej danosti.“ Literární komice je věnována řada děl, a právě komika je obecně vnímána jako úzce spjatá s konkrétním kulturně-historickým kontextem bez něhož není funkční, nepovažuji tedy tento plán navazujícího výzkumu za schůdný.

6. Otázky k obhajobě

- Jasně definujte prvky komiky, které nacházíte v *Tragoedii*. Rozdělte je na ty, které se nacházejí na úrovni celkového pojetí a struktury díla, na úrovni motivů, stylu a jazyka.
- Jaké typické komické prvky v díle chybí? Proč?
- Představte přehledně způsob, jak lze aplikovat Bachtinovy teze na *Tragoedii*.
- V práci (s. 14) citujete Vlčka: „episodky ze všedního života, jimiž skladatel neskřblil, aby celku dodal života, nijak nepřiléhají k myšlenkové části, neorganicky se od ní odlupují a tytéž působí bezděčnou komikou.“ Dále se však k této myšlence nevyjadřujete. Souhlasíte s ní, nebo ne? Proč?

Práce je poměrně zmatená, není důsledná v definicích a její teze nejsou řádně vysvětleny ani vyargumentovány. Navzdory výše zmíněným kritickým připomínkám bych ale ráda zdůraznila, že zvolené téma je skutečně dobré a zároveň velmi obtížné ke zpracování. Oceňuji, že student pracoval samostatně a nabízí zde vhled do svých vlastních postřehů, kterých je mnoho a jsou inspirativní. Sice by bylo potřeba je řádně podložit a ověřit na základě obezřetné práce s relevantními prameny, nicméně student dokazuje, že je schopen samostatně přemýšlet.

Práci **doporučuji ji k obhajobě**. Na základě výše zmíněných výhrad navrhuji hodnocení **dobře**.

V Brně dne 30.8.2017

Lucie Doležalová